

TALLER DE RESTAURACIÓ

L'aixecament d'una pila baptismal del jaciment de l'antiguitat tardana de Son Peretó (Manacor, Mallorca)

Margalida Munar Grimalt i Bernat Burgaya Martínez

Com a objectiu principal de la campanya d'excavació i restauració de l'any passat (2008) ens havíem proposat excavar sota el baptisteri petit, qüestió que s'havia anat posposant al llarg dels anys, com a necessitat i com a element a resoldre algun dia. Aquesta tasca era necessària per intentar resoldre la qüestió de l'existència de dues piles baptismals al jaciment, intentar datar-les per saber si hi havia sincronia o no entre ambdues i, en cas que no n'hi hagués, saber quina situam primer i quina després.

Fotografia final campanya 2007, estat inicial 2008

Per tal de poder excavar per sota de la pila, la vàrem haver d'aixecar, traslladar provisionalment i recol·locar-la de nou una vegada acabades les tasques d'excavació.

El procediment fou el següent:

Procés d'estabilització i l'aixecament

Les accions bàsiques per assegurar al màxim la unitat de l'estructura a l'hora del seu aixecament i trasllat eren, en primer lloc, l'estabilització de la pila en la seva part interior -sobretot les restes d'*opus signinum* de la base i laterals-; en segon terme assegurar la part externa (laterals); i per acabar, es desconeixia l'estat de conservació de la part inferior externa de la base de la pila en quedar inserida en terra. La seva consolidació s'havia de combinar amb l'excavació i fou sumament complexa.

Per a l'estabilització de l'interior decidíem realitzar un engasat amb dues capes de tela de cotó de trama gruixuda, amb una dissolució de Paraloid B-72 i acetona en uns percentatges que variaren des del 30 al 50 %. D'aquesta manera preteníem evitar al màxim fissures o pèrdues de material.

Per a la part externa del baptisteri, la idea principal era construir una superestructura que ens permetés agafar en bloc tot el conjunt, que repartís al màxim la força en el moment del seu aixecament per garantir així la suavitat de l'acció, i sobretot que ens permetés parar el procés en qualsevol moment.

Així, de primer, excavàrem els laterals i fonaments de la pila com a pas fonamental per a l'aixecament. A la vegada, els diversos professionals implicats, com ara l'arquitecte municipal i el ferrer, hi varen fer visites d'inspecció per anar perfilant els detalls del procediment, execució i disseny de la superestructura de ferro.

L'excavació

La particularitat de la tasca feia necessari, prèviament, preparar les diferents zones i nivells per a l'aixecament. Així doncs, vàrem excavar els fonaments donant prioritat al descalçament de la pila, ja que això ens oferia més garanties perquè l'estructura no patís.

Un cop es va retirar la major part del rebliment va quedar força visible la part inferior de la pila, és a dir, aquella formada pel morter de calç.

A l'espera de construir la superestructura, fou necessari l'apuntalament de la pila una vegada desmuntats els fonaments.

Apuntalament de tot el perímetre amb taulons de fusta

La superestructura

Un cop excavat el lateral i fonament de la base de la pila, fou el moment del muntatge de l'estructura metàl·lica per tal de sustentar la pila i així poder aixecar-la. La pila es trobava en l'aire, però no podíem avançar si no en comprovàvem l'estat de conservació, la cohesió del conjunt i l'estabilitat de l'estructura. Gràcies a l'excavació vàrem poder veure el sistema constructiu de la pila i confirmar-ne la cohesió.

Com a primera fase de la construcció de la superestructura vàrem col·locar unes grans bigues transversals, recolzades en els murs perimetrals reconstruïts del baptisteri, en la seva major part remuntats, on aniria soldada l'estructura adaptada a la pila. Posteriorment hi afegírem unes bigues més curtes que descansaven a sobre d'unes totxanes, a sobre del mur perimetral, de manera perpendicular a les dues grans bigues inicials. És en aquestes on férem la força mitjançant unes premses per apujar tota l'estructura.

Tot seguit hi col·locàrem una estructura quadrada adaptada a les irregularitats de la part baixa de la pila (ajudada per petits fragments de fusta). Anava soldada a les grans bigues. A més, en aquesta estructura també anaven soldades unes anelles per poder fer un entramat amb tensors, a manera de reixa, per tal de repartir el màxim possible les tensions entre tots els punts de la base de la pila. La preocupació màxima era que en el moment de l'aixecament aquesta part no quedàs adherida a terra.

La superestructura preparada

Amb aquestes operacions i amb l'ajut d'una grua, tot estava preparat per a l'aixecament. Col·locàrem les premses, que tot d'una posàrem en tensió, i les estrenyírem de forma igualitària en els quatre extrems per tal d'evitar tensions dissonants. Així, la pila s'aixecà

Trasllat de la pila al nou emplaçament provisional

uns 5 centímetres sense cap moviment inesperat. Atès l'èxit, col·locàrem les bragues de la grua de tal manera que també repartissin el pes i la força.

Amb tota la preparació de les premses aconseguírem que el moment de l'estrebada de la grua quedàs minimitzat. Aquest sistema també ens permetia aturar l'aixecament abans que es pogués arribar a un moment greu de trencament de la pila. Gràcies al camió ploma es pogué desplaçar la pila a un emplaçament provisional per cobrir-la i protegir-la de les inclemències del temps, a l'espera de la finalització de l'excavació.

Vista general final de la piscina al final de la campanya 2008

La recol·locació

El forat fou reomplert amb les mateixes pedres i lloses que es trobaren al seu interior. Després vàrem preparar un llit de grava de diverses granulometries i quan tot va estar ben anivellat hi col·locàrem la pila, altra vegada ajudats pel camió ploma. També amb l'ajut del teodolit aconseguírem col·locar-la a la cota i orientació originals. Així doncs, la tornàrem a deixar tal com estava abans d'iniciar els nostres treballs.

Finalment, la vàrem faltar amb pedres, totxanes i morter de calç pigmentat, i en reconstruírem els fonaments. També vàrem restituir la darrera filada de pedres (no original) de la pila que havíem sacrificat per mor de l'excavació.